

Forsvarerens adgang til aktindsigt

Version 26. januar 2026

1. Overblik og tjekliste

Strafferetsplejereformen i 1978 indebar en væsentlig styrkelse af forsvarerens stilling under efterforskningen, idet der blev indført en principiel ligestilling mellem politiet og forsvareren med hensyn til undersøgelse af sagen. I den forbindelse blev der bl.a. indsat en bestemmelse i retsplejelovens § 745, stk. 1, hvorefter forsvareren havde adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, politiet havde tilvejebragt. Forsvareren havde ikke tidligere haft et sådant krav på aktindsigt under politiets efterforskning.

Princippet om parternes ligestilling ("equality of arms") følger ligeledes af EMRK artikel 6, hvorefter enhver har ret til en retfærdig rettergang, herunder ret til at blive gjort bekendt med alt relevant bevismateriale, hvad enten materialet taler for eller imod skyld¹. Det er således et væsentligt element i begrebet "retfærdig rettergang", at parterne har adgang til straffesagens akter, jf. bl.a. Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) [13071/87 Edwards vs. Storbritannien](#).

Ved lov nr. 436 af 10. juni 2003² fik bestemmelsen i retsplejelovens § 745, stk. 1 (nu § 729 a, stk. 3) i store træk sin nuværende ordlyd, hvorefter forsvareren har adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår. Forsvarerens og den sigtedes adgang til aktindsigt blev hermed begrænset til materiale, politiet har tilvejebragt som led i efterforskningen af den konkrete sag.

Formålet med lovændringen var overordnet set at forbedre politiets efterforskningsmuligheder, herunder at sikre en effektiv bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet, uden at væsentlige hensyn til retssikkerheden tilsidesættes.³ Justitsministeriet fandt i den forbindelse, at det var af afgørende betydning, at politiets muligheder for at modtage nødvendige informationer med henblik på effektivt at bekæmpe organiseret kriminalitet ikke begrænses ud over, hvad der er nødvendigt for at varetage retssikkerhedsmæssige hensyn.

Bestemmelsens indhold blev ved lov nr. 215 af 31. marts 2004⁴ flyttet til retsplejelovens § 729 a, stk. 3, men der blev ikke i den forbindelse foretaget indholdsmæssige ændringer i bestemmelsen i relation til forsvarerens adgang til aktindsigt. Bestemmelsens rækkevidde er efterfølgende blevet klarlagt nærmere i retspraksis.

Reglerne om forsvarerens adgang til aktindsigt skal ses i sammenhæng med de regler, der gælder for politiets efterforskning. Det er således i efterforskningen, at det materiale, som udgør grundlaget for forsvarerens aktindsigt, dannes og indsamles.

Det fremgår af retsplejelovens § 743, at formålet med efterforskningen bl.a. er at klarlægge, om betingelserne for at pålægge strafansvar eller anden strafferetlig retsfølge er til stede, og at tilvejebringe oplysninger til brug for sagens afgørelse. Det følger derudover af betænkning nr. 622 fra 1971 om efterforskning af straffesager m.v., at de oplysninger, som skal tilvejebringes, er oplysninger,

¹ Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 6. udgave, DJØF 2023, side 675

² Lov nr. 436 af 10. juni 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet).

³ Jf. de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), pkt. 1.1. og pkt. 1.2.

⁴ Lov nr. 215 af 31. marts 2004 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Offentlighed i retsplejen).

som er nødvendige til sagens afgørelse, herunder personlige oplysninger, mentalundersøgelse og lignende.

Politiet har pligt til af egen drift at foretage alle relevante efterforskningsskridt, også dem der er i den sigtedes interesse, jf. objektivitetsprincippet, som bl.a. er kommet til udtryk i retsplejelovens § 96, stk. 2. Hvis forsvareren mener, at der er behov for yderligere efterforskningsskridt, kan forsvareren anmode politiet herom, ligesom forsvareren har mulighed for at fremlægge materiale, som politiet ikke selv har fundet relevant at inddrage i sagen. Nægter politiet at imødekomme forsvarerens anmodning, kan forsvareren indbringe spørgsmålet for retten i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 1.

Den efterforskende politikreds skal tilvejebringe alt materiale, som er nødvendigt for den konkrete sags afgørelse. Det betyder dels, at efterforskningen skal sikre, at der tilvejebringes oplysninger, der belyser sagen i tilstrækkelig grad, og dels at efterforskningen - og dermed tilvejebringelsen af oplysninger - kan afsluttes, når sagen er tilstrækkeligt belyst. Det er således ikke et krav efter retsplejelovens § 743, at enhver oplysning, som vedrører sagen, tilvejebringes under efterforskningen.

Det vil bero på en konkret vurdering af den enkelte sag, hvilke oplysninger der er nødvendige at tilvejebringe under efterforskningen, og dermed hvilke efterforskningsskridt, det er nødvendigt at foretage.

Der kan i praksis opstå tilfælde, hvor den efterforskende enhed konkret bliver bekendt med, at en anden enhed i politiet er i besiddelse af oplysninger, som er nødvendige for sagens afgørelse. Det kan eksempelvis være, hvis en anden enhed har oplysninger om den mistænktes færden på gerningstidspunktet, og den efterforskende enhed ikke er i besiddelse af disse oplysninger, eller hvis den anden enhed har øvrige oplysninger, der taler for den mistænktes uskyld.

I disse tilfælde må det antages, at den efterforskende enhed er forpligtet til at indhente disse oplysninger til sagen, jf. retsplejelovens 743. Det må ligeledes antages, at den enhed, der besidder oplysningerne, i medfør af objektivitetsprincippet er forpligtet til at udlevere oplysningerne, som derved bliver omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt.

Hvis en efterforskning eksempelvis indledes på baggrund af en sammenstilling af oplysninger fra en efterretningsdatabase, er politiet efter objektivitetsprincippet forpligtet til at sikre, at oplysninger fra efterretningsdatabasen, der vurderes at have betydning for sagen, tilgår efterforskningen.

Dette indebærer dog ikke en pligt for den efterforskende enhed til at gennemgå *alle* tilgængelige oplysninger i efterretningsdatabasen.

Politiet kan eksempelvis undlade at lade oplysninger fra efterretningsdatabasen, som alene taler for, at den mistænkte drages til ansvar, tilgå efterforskningen, hvis undladelsen har betydning for opklaringen af anden og mere alvorlig kriminalitet. Hvis materialet derimod er tilvejebragt af politiet til brug for sagen og dermed omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, må oplysningerne konkret søges undtaget efter retsplejelovens § 729 c, se nærmere nedenfor under pkt. 2.4.2.

Når politiet har foretaget en afhøring eller et andet efterforskningsskridt, skal der snarest muligt herefter udfærdiges en rapport om afhøringen eller det pågældende efterforskningsskridt, medmindre oplysning herom foreligger på anden måde, jf. retsplejelovens § 744. Oplysningerne i rapporterne sikrer samtidig i det væsentlige grundlaget for forsvarerens adgang til aktindsigt.

I det følgende redegøres nærmere for det materiale, der er omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt i straffesager efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, ligesom reglerne om forsvarerpålæg efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4, samt undtagelse af oplysninger fra forsvarerens aktindsigt efter retsplejelovens § 729 c behandles.

Det er kun forsvareren, der har adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 3, jf. TfK2014.497/2, hvorimod sigtede personligt kun via forsvareren og med yderligere begrænsninger har adgang til løbende aktindsigt i sagens materiale. En sigtet uden en forsvarer har dog efter anmodning ret til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 b. Denne bestemmelse bliver imidlertid ikke behandlet nærmere i denne meddelelse.

Det bemærkes, at en mere generel beskrivelse af de almindelige regler om offentlighed i retsplejen findes i Rigsadvokatmeddelelsen, afsnittet om Aktindsigt.

2. Politiets efterforskning og sagsbehandling

2.1. Materiale omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt – retsplejelovens § 729 a, stk. 3

I medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 3, 1. pkt., har forsvareren adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår. Forsvareren skal have udleveret kopi af materialet, i det omfang det uden ulempe kan kopieres, jf. bestemmelsens 2. pkt., der dog skal sammenholdes med retsplejelovens § 148 c om anvendelse af digital kommunikation i straffesager. Se nærmere under pkt. 2.3.1.

Efter ordlyden af retsplejelovens § 729 a, stk. 3, 1. pkt., er der to kriterier, der skal være opfyldt for, at materialet er omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt. Materialet skal for det første være *tilvejebragt* af politiet, og materialet skal være *tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår*. Disse kriterier er nærmere behandlet nedenfor.

Forsvarerens adgang til aktindsigt gælder **både det materiale, der vurderes at være relevant, og som anklagemyndigheden agter at fremlægge i retten, og det øvrige indsamlede materiale vedrørende den konkrete sag.**

Dertil kommer, at forsvareren altid vil have krav på aktindsigt i det **materiale, anklagemyndigheden har til hensigt at fremlægge under hovedforhandlingen, uanset om materialet er tilvejebragt til brug for den konkrete sag eller ej.**

Højesteret har derudover i flere kendelser udtalt, at forsvarerens adgang til aktindsigt, efter forarbejderne til bestemmelsen sammenholdt med EMRK artikel 6, omfatter ikke blot materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, sigtelsen angår, men **alt materiale, der ikke kan udelukkes at have betydning for enten skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen i sagen**, jf. nærmere om afgrænsningen nedenfor.

Aktindsigt forudsætter dog, at forsvareren angiver et nærmere formål med anmodningen, hvis anmodningen vedrører materiale, der ikke er tilvejebragt til brug for sagen, når politiet ikke af egen drift har fundet grundlag for at inddrage materialet i sagen. Se nærmere nedenfor under pkt. 2.1.3.

Når forsvareren skal angive et nærmere formål med anmodningen om aktindsigt i materiale, der ikke er tilvejebragt af politiet til brug for sagen, skyldes det, at anmodninger, der har karakter af såkaldt ”fiskeekspedition”, ikke er omfattet af beskyttelsen i EMRK artikel 6, jf. eksempelvis EMD 39757/15 Sigurdur Einarsson m.fl. mod Island, hvor EMD udtaler følgende:

“[...] In the present case, however, the applicants did not point to any specific issue which they suggested could have been clarified by further searches, and in the absence of such specification – which was open to them under section 37 § 5 of the Criminal Procedures Act – the Court has

difficulty in accepting that a “fishing expedition” of this kind would have been justified. In that respect, the data in question were more akin to any other evidence which might have existed but had not been collected by the prosecution at all than to evidence of which the prosecution had knowledge but which it refused to disclose to the defence. Thus, while the Court reiterates that the prosecution authorities should disclose to the defence all material evidence in their possession for or against the accused, and indeed the prosecution in the present case had a duty under domestic law to take into consideration facts both for and against a suspect – in line with the Court’s own case-law –, the prosecution was not in fact aware of what the contents of the mass of data were, and to that extent it did not hold any advantage over the defence.” (Rigsadvokatens fremhævnning)

Dommen, der omhandlede spørgsmålet om adgang til meget omfattende materiale i en sag om økonomisk kriminalitet, giver således udtryk for forsvarerens ret til at anmode politiet og anklagemyndigheden om at foretage yderligere sagsskridt, f.eks. med henblik på at udvælge det relevante materiale, som skal indgå i sagen, dog under forudsætning af at der angives et specifikt formål.

EMD har i sin praksis udtrykt beskyttelsen efter EMRK artikel 6 således, at anklagemyndigheden skal gøre forsvareren bekendt med alt relevant bevismateriale, hvad enten det taler for eller imod den tiltaltes skyld.

Udtrykket *relevant bevismateriale* skal efter EMD’s praksis forstås bredt og omfatter både beviser af direkte betydning for sagens faktiske omstændigheder, beviser der har betydning for strafudmålingen samt beviser, der kan have betydning for vurderingen af f.eks. pålideligheden af andre beviser. Se i den forbindelse EMD [2742/12 Matanovic mod Kroatien](#).

Det er uden betydning, om der er tale om oplysninger af direkte eller indirekte betydning for skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen. Det er dermed som udgangspunkt overladt til forsvareren at vurdere bevismaterialets nærmere betydning for forsvaret, dvs. om materialet har eller kan have betydning for skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen.

Der vil som udgangspunkt foreligge en krænkelse af EMRK artikel 6, hvis anklagemyndigheden undlader at gøre forsvareren bekendt med alt relevant bevismateriale. Hvis anklagemyndigheden har tilbageholdt relevant bevismateriale for forsvaret, men materialet kommer frem i forbindelse med anke af sagen, kan behandlingen af ankesagen dog råde bod på fejlen, jf. EMD [13071/87 Edwards vs. Storbritannien](#).

Forsvareren har kun ret til at blive gjort bekendt med *relevant* bevismateriale, og der vil derfor kun foreligge en krænkelse af EMRK artikel 6, hvis det materiale, som forsvareren ikke er i besiddelse af, påvirker straffesagens retfærdighed.

Se i den forbindelse EMD [46119/99 Lavrsen mod Danmark](#), hvor det ikke fandtes at udgøre en krænkelse, at forsvaret ikke havde fået udleveret et notat af generel efterforskningsmæssig karakter, som Statsadvokaten for Særlig Økonomisk Kriminalitet havde udarbejdet. Forsvaret blev først bekendt med notatets eksistens efter straffesagens afslutning. Notatet indeholdt en sammenskrivning af allerede kendte oplysninger om mistanker om økonomisk kriminalitet med henblik på at sikre bedre koordinering af efterforskningen og tiltalerejsningen. Klager, og nogle af de vidner, der afgav forklaring under hovedforhandlingen, var nævnt i notatet. Notatet var ikke blevet fremlagt under hovedforhandlingen i straffesagen mod klager. Klager havde ikke anført nogen specifikke midler, som han ville have benyttet, hvis han havde kendt til notatet under straffesagens behandling i retten⁵.

⁵ Se i det hele Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 6. udgave, DJØF 2023, side 676

2.1.1. Materialebegrebet

Efter bestemmelsens ordlyd har forsvareren adgang til at gøre sig bekendt med det *materiale*, politiet har tilvejebragt. Forsvarerens aktindsigt begrænser sig således ikke kun til dokumenter som f.eks. politirapporter mv., om end der ligger en vis afgrænsning i retsplejelovens § 729 a, stk. 3, 2. pkt., hvorefter forsvareren skal have udleveret kopi af materialet, herunder også lyd- og billedmateriale, i det omfang det uden ulempe kan kopieres. Forsvareren skal derimod ikke have udleveret eksempelvis koster fra sagen, dna-spor sikret på et gerningssted eller lignende.

Ovenstående er afspejlet i retspraksis, hvor Østre Landsret i kendelse af 2. juni 2004, der er trykt i TfK2004.643, gav forsvareren medhold i, at politiet skulle udlevere en fotografisk kopi af gerningsstedsfingeraftrykket og det sammenligningsfingeraftryk, som politiet havde tilvejebragt i sagen.

Bestemmelsen i § 729 a, stk. 3, forholder sig ikke nærmere til, om begrebet materiale skal forstås som eksempelvis oplysninger eller dokumenter.

Det er Rigsadvokatens vurdering, at forsvarerens adgang til at gøre sig bekendt med materiale som udgangspunkt omfatter *oplysninger*. Det skyldes, at bestemmelsen i § 729 a, stk. 3, skal sikre, at forsvareren har adgang til alle oplysninger i sagen på lige fod med anklagemyndigheden (equality of arms). Dette indebærer bl.a., at også breve fra anklagemyndigheden til forsvareren kan være omfattet af retsplejelovens § 729 a, stk. 3, idet brevene kan indeholde oplysninger, som er af betydning for straffesagen. Dette gælder, uanset om anklagemyndighedens breve er sendt til forsvareren som led i en almindelig korrespondance. Som følge heraf kan forsvareren ikke uden samtykke udlevere kopi af anklagemyndighedens breve til sin klient, jf. Østre Landsrets kendelse af 22. november 2022, der er trykt i U.2023.1125Ø.

Det må endvidere lægges til grund, at det afgørende for tilrettelæggelsen af et effektivt forsvar er, at forsvareren har haft lejlighed til at gøre sig bekendt med alle *oplysninger*, som ikke kan udelukkes at være af betydning for den pågældende sag. Det indebærer, at f.eks. større datamængder kan bearbejdes og gengives af politiet på mere overskuelig vis, så længe det sikres, at alle tilvejebragte oplysninger videregives til forsvareren. Det bør dog altid fremgå, hvis oplysningerne er bearbejdet og gengivet af politiet, herunder i relevante tilfælde med en kvalitetskontrolrapport, som nærmere beskriver behandlingen af data.

Endelig kan det fremhæves, at bestemmelsen må ses i sammenhæng med retsplejelovens § 729 c, stk. 3, der fastsætter, at forsvareren skal gøres bekendt med det øvrige indhold af materialet, hvis undtagelseshensyn alene gør sig gældende for en del af materialet. I forbindelse med undtagelse af materiale fra aktindsigt synes det således også forudsat, at der sondres i materialet på oplysningsniveau.

2.1.2. Kriteriet ”tilvejebragt” af politiet

Det følger af forarbejderne til lov nr. 436 af 10. juni 2003⁶, hvor bestemmelsen blev indsat i retsplejelovens daværende § 745, at materialet er tilvejebragt af politiet, hvis den efterforskende politikreds – altså den politikreds der har ansvaret for efterforskningen – som led i efterforskningen

⁶ Lov 2003-06-10 nr. 436 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), der trådte i kraft den 12. juni 2003.

selv har indsamlet det. Hermed omfattes bl.a. afhøringsrapporter, gerningsstedbeskrivelser, tekniske rapporter mv.⁷

Endvidere vil materiale, der overgives til den efterforskende politikreds som led i efterforskningen, skulle anses for tilvejebragt til brug for sagen. Det kan f.eks. være materiale, som den efterforskende politikreds indhenter fra en anden politikreds eller fra udenlandske myndigheder på baggrund af en international retshjælpsanmodning.

Derudover vil politiets og anklagemyndighedens korrespondance og udveksling af oplysninger med andre myndigheder mv. til brug for sagens efterforskning være tilvejebragt til brug for sagen og dermed omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt. Se bl.a. Højesterets kendelse af 8. oktober 1998, der er trykt i U.1999.47H, hvor forsvarerne i en selskabstømmersag kunne kræve korrespondance mv. mellem politiet og en statsautoriseret revisor udleveret.

Derimod er materiale, der er indsamlet i anden sammenhæng (dvs. uden for efterforskningen), og som opbevares hos eksempelvis en anden politikreds eller Politiets Efterretningstjeneste (PET), ikke tilvejebragt af politiet som led i efterforskningen af den konkrete sag og dermed som det helt klare udgangspunkt ikke omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt efter § 729 a, stk. 3. I særlige situationer vil sådant materiale dog kunne blive omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, jf. U.2007.727H, der er nærmere beskrevet under pkt. 2.1.3.

2.1.3. Kriteriet ”til brug for den sag, som sigtelsen angår”

For at være omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt skal materialet endvidere være tilvejebragt *til brug for den sag, som sigtelsen angår*. Er materialet udarbejdet til brug for den konkrete sag, er det som udgangspunkt omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, uanset om materialet vedrører forsvarerens klient eller en medtiltalt, jf. U.2002.2771/1Ø.

Kriteriet ”*til brug for den sag, som sigtelsen angår*” betyder ifølge forarbejderne, at mere generelle baggrundsoplysninger om eksempelvis kriminalitetsmønstre eller persongrupperes tilknytning til bestemte netværk eller grupperinger, som den efterforskende politikreds er i besiddelse af, samt oplysninger fra politiets efterforskningsregistre mv., som udgangspunkt ikke er omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, idet oplysningerne ikke er tilvejebragt til brug for den konkrete sag. Et udsnit af sådanne oplysninger vil dog typisk indgå i straffesager, hvor bl.a. straffelovens § 79 a eller § 81 a finder anvendelse, hvorfor udgangspunktet sidenhen i et vist omfang er blevet modificeret i retspraksis, jf. nærmere under pkt. 2.1.3.1.

Materiale, der indeholder oplysninger om mistænkte personers aktiviteter i tilknytning til det forhold, som efterforskningen angår – f.eks. om deres færden på gerningstidspunktet – vil dog efter forarbejderne som udgangspunkt være omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt.

I forbindelse med behandlingen af lovforslaget har justitsministeren ved besvarelsen af et spørgsmål fra Folketingets Retsudvalg⁸ anført, at det afgørende for, om forsvareren efter den foreslåede bestemmelse har adgang til aktindsigt, er, om materialet er tilvejebragt af politiet til brug for netop den sag, som sigtelsen eller tiltalen angår. Det er således ikke afgørende, om politiet eventuelt har journaliseret materialet på en anden sag i politiets journalsystem.

⁷ Jf. de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), pkt. 3.3.1.

⁸ Jf. Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 35 af 21. maj 2003 fra Folketingets Retsudvalg vedrørende forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet) – (L 218 - bilag 55).

Justitsministeren har i besvarelsen af samme spørgsmål endvidere fremhævet, at det generelle objektivitetsprincip indebærer, at anklagemyndigheden er forpligtet til at fremlægge alle oplysninger under hovedforhandlingen, der måtte have betydning for skyldsspørgsmålet i sagen, uanset om oplysningerne er tilvejebragt til brug for den konkrete sag eller ej, hvorfor forsvareren i praksis (også) vil have adgang til aktindsigt i sådanne oplysninger.

Højesteret har på den baggrund – og med henvisning til EMRK artikel 6 – i flere tilfælde udtalt, at forsvarerens adgang til aktindsigt ikke blot omfatter det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår, men alt materiale, der ikke kan udelukkes at have betydning for sagen, hvad enten materialet har betydning for skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen.

Hvis forsvareren anmoder om materiale, der ikke er tilvejebragt til brug for den konkrete sag, forudsætter aktindsigt dog, at forsvareren angiver et nærmere formål med anmodningen, jf. f.eks. Højesterets kendelse af 15. januar 2021, der er gengivet i U.2021.1278H.

I U.2016.183H anførte Højesteret, at det ved vurderingen af, om materiale, som ikke er tilvejebragt til brug for den konkrete sag, har betydning for sagen, skal tages i betragtning, om materialet kan antages at ville kunne kaste lys over de begivenheder, som tiltalen vedrører.

Derudover har Højesteret i U.2007.727H anført, at også oplysninger, som en anden politimyndighed end den efterforskende politikreds er i besiddelse af, i særlige tilfælde vil kunne være omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt. Det fremgår af kendelsen, at forsvareren havde adgang til aktindsigt i nogle kendelser, som PET havde indhentet og fortsat var i besiddelse af, og som gav tilladelse til at foretage de aflytninger, som skulle anvendes som bevis i sagen. Højesteret anførte som begrundelse, at det ikke kunne udelukkes, at kendelserne kunne være af betydning for sagen, uanset at disse var tilvejebragt til brug for en anden sag.

Såfremt forsvareren anmoder om aktindsigt i materiale, der ikke er tilvejebragt til brug for den konkrete sag, er det således en forudsætning, at oplysningerne kan antages at have betydning for tiltaltes forsvar, og at forsvareren nærmere specificerer sin anmodning, jf. også f.eks. U.2005.383H, U.2012.2797V og TfK2016.1216/2. I sagerne blev forsvarerens begæring om aktindsigt afvist, idet oplysningerne ikke kunne antages at have betydning for forsvaret af den tiltalte.

Hvis det ikke kan udelukkes, at dele af det materiale, der indgår i en straffesag mod en anden person end tiltalte, kan have betydning for tiltaltes sag, mens andre dele af materialet vurderes ikke at ville have betydning for tiltaltes forsvar, bør det overvejes at meddele forsvareren aktindsigt i bilagsfortegnelsen i den anden sag med henblik på, at der fra forsvarerens side kan foretages en vurdering af, om der er dokumenter, som kan have betydning for tiltaltes sag, jf. f.eks. U.2019.2963H og TfK2022.87.

Det følger ligeledes af praksis fra EMD, at det ved beviser i form af telefonaflytninger, der er tilvejebragt i forbindelse med efterforskningen af en anden sag, og som derfor udgør et tilfældighedsfund, kan være tilstrækkeligt – hvis man konkret måtte komme frem til, at materialet ikke kan udelukkes at have betydning for varetagelsen af den tiltaltes forsvar – at forsvareren får adgang til retskendelser og udskrifter af samtalerne, uden at få udleveret alt materialet fra efterforskningen af den anden sag. Det gælder også selv om forsvareren har ønsket aktindsigt i materialet fra efterforskningen af den anden sag med henblik på, at anfægte lovligheden af telefonaflytningerne. Se i den forbindelse EMD [45597/09 Paci mod Belgien](#), hvor retten i straffesagen mod klager forholdt sig til lovligheden af de tilvejebragte beviser i efterforskningen af den anden efterforskning⁹.

⁹ Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 6. udgave, DJØF 2023, side 677

2.1.3.1. Særligt vedrørende dokumentationsrapporter, herunder såkaldte person- og konfliktrapporter

Det fremgår af forarbejderne¹⁰, at mere generelle baggrundsoplysninger, som den efterforskende politikreds er i besiddelse af, som udgangspunkt ikke vil være omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, idet sådanne oplysninger ikke er tilvejebragt til brug for den konkrete sag, jf. ovenfor under pkt. 2.1.3.

Mere generelle baggrundsoplysninger om eksempelvis kriminalitetsmønstre eller persongruppers tilknytning til bestemte netværk eller grupperinger er således efter forarbejderne ikke omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt – heller ikke selv om der på grundlag af de generelle baggrundsoplysninger f.eks. er udarbejdet en profil af mulige gerningsmænd. Dette gælder efter forarbejderne, uanset om oplysningerne i anden sammenhæng er indsamlet af den efterforskende politikreds, eller om de er indsamlet af en anden politienhed, f.eks. Rigspolitiet eller PET, og overgivet til den efterforskende politikreds i forbindelse med den konkrete sag.

Tilsvarende kan oplysninger, som fremgår af politiets efterforskningsregistre, efter forarbejderne ikke anses for tilvejebragt til brug for den konkrete sag, hvorfor de som udgangspunkt ikke er omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt.

I de tilfælde, hvor anklagemyndigheden som led i bevisførelsen fremlægger dokumentationsrapporter om eksempelvis tiltaltes bandetilknytning eller en verserende konflikt i bandemiljøet, f.eks. med henblik på at løfte bevisbyrden for at et forhold er omfattet af straffelovens § 81 a, kan oplysninger fra politiets interne registre imidlertid alligevel blive omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt.

Højesteret har således ved kendelse af 15. januar 2021, der er trykt i U.2021.1278 H, anført, at en forsvarer har krav på aktindsigt i det underliggende materiale til eventuelle rapporter, som politiet udarbejder til brug for rettens vurdering af den tiltaltes bandetilknytning, hvis rapporterne indgår i sagen.

Det følger af Højesterets kendelse, at det alene er de oplysninger i politiets registre, der vedrører episoder, som af anklagemyndigheden er inddraget i sagen som dokumentation for, at de tiltalte er tilknyttet en bandegruppering, som bliver omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt.

I den konkrete sag tiltrådte Højesteret, at det underliggende materiale, som forsvarerne havde anmodet om aktindsigt i, ikke var tilvejebragt af politiet til brug for den sag, som tiltalen angik. Højesteret udtalte herefter mere generelt, at en forsvarer imidlertid har ret til aktindsigt i alt materiale, som ikke kan udelukkes at have betydning for sagen, uanset om det er tilvejebragt til brug for den pågældende sag, og hvad enten materialet har betydning for skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen. Aktindsigt forudsætter dog, at forsvareren angiver et nærmere formål med anmodningen. I den konkrete sag fandt Højesteret, at forsvarerne havde en berettiget interesse i at gøre sig bekendt med det underliggende materiale til de rapporter, politiet havde udarbejdet om de tiltaltes bandetilknytning, og at det ikke kunne udelukkes, at materialet kunne have betydning for sagen og dermed de tiltaltes mulighed for at tilrettelægge et effektivt forsvar.

I forhold til rækkevidden af forsvarerens adgang til aktindsigt i sådanne personrapporter kan endvidere henvises til Østre Landsrets kendelse af 29. oktober 2024, der er trykt i TfK2024.462, hvor landsretten fandt, at forsvarerne havde krav på at modtage yderligere underliggende materiale til de konkrete personrapporter, der var udarbejdet i sagen, herunder materiale der drejede sig om andre personer end

¹⁰ Jf. de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), pkt. 3.3.1.

deres klienter. Det blev dog ikke nærmere konkretiseret i kendelsen, hvilket materiale der skulle udleveres.

Ovenstående er bl.a. bekræftet ved Østre Landsrets kendelse af 7. april 2025, der er trykt i TfK2025.104, hvor landsretten i forhold til sagens personrapporter fandt, at forsvarernes adgang til aktindsigt også omfattede uddybende oplysninger om de i rapporterne navngivne eller unavngivne personer, som de tiltalte var truffet sammen med, herunder oplysninger om disse personers bandetilknytning, i det omfang sådanne oplysninger var indgået i politiets vurdering af de tiltaltes og de forurettedes bandetilknytning. Landsretten udtalte i den forbindelse, at det ikke kunne udelukkes, at disse oplysninger kunne være af betydning for sagen og dermed for de tiltaltes mulighed for at tilrettelægge et effektivt forsvar.

I forhold til såkaldte konfliktrapporter, der ofte anvendes til at belyse, hvorvidt der verserer en konflikt mellem to grupperinger, har Højesteret endvidere ved kendelse af 5. december 2024, der er trykt i U.2025.802 H, udtalt, at forsvareren havde krav på det underliggende materiale til sagens konfliktrapport, der angik de nærmere omstændigheder ved de konkrete hændelser, som af anklagemyndigheden var inddraget i sagen som dokumentation for, at der på gerningstidspunktet bestod en konflikt mellem to navngivne grupperinger.

Det betyder, at hvis sådanne rapporter fremlægges i retten, skal anklagemyndigheden kunne fremlægge oplysninger, der angår de nærmere omstændigheder ved de episoder, som af anklagemyndigheden er inddraget i sagen som dokumentation for f.eks. en verserende konflikt eller en given bandetilknytning.

2.2. Materiale der ikke er omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt

Som det fremgår af ovenstående, falder materiale som udgangspunkt uden for forsvarerens adgang til aktindsigt, hvis materialet ikke kan anses for at være tilvejebragt af politiet til brug for den sag, som sigtelsen eller tiltalen angår, og materialet ikke i øvrigt må antages at have betydning for sagen og dermed sigtedes mulighed for at tilrettelægge et effektivt forsvar.

Derudover er visse typer af oplysninger som udgangspunkt ikke omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, f.eks. visse oplysninger om politiets efterforskningsmetoder, identiteten på meddelere og kilder samt materiale af intern karakter.

2.2.1. Oplysninger om mere operative forhold

Det fremgår af retsplejelovens § 744, at politiet snarest muligt efter en afhøring eller et andet efterforskningsskridt skal udfærdige en rapport om afhøringen eller det pågældende efterforskningsskridt, medmindre oplysning herom foreligger på anden måde.

Visse oplysninger om mere operative forhold, f.eks. den konkrete placering af aflytningsudstyr eller lignende, skal dog som udgangspunkt ikke fremgå af rapportmaterialet i sagen.

I U.2019.1858H havde forsvareren for en tiltalt anmodet om at få oplyst, hvor aflytningsudstyr i en lejlighed havde været placeret. Højesteret udtalte i den forbindelse, at oplysningerne om, hvor i den pågældende lejlighed politiets aflytningsudstyr var placeret, ikke kunne anses som materiale, der var indhentet af politiet til brug for straffesagen. Oplysningerne indgik ikke i rapportmaterialet eller andet, der blev fremlagt under sagen, ligesom oplysningerne ikke kunne antages at have betydning for afgørelsen af skyldspørgsmålet.

Højesteret fandt på den baggrund, at de omhandlede oplysninger ikke var omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 3.

Generelt må det antages, at oplysninger om mere operative forhold, som ikke fremgår af rapportmaterialet eller på anden vis fremlægges under sagen, jf. retsplejelovens § 744, ikke er omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt.

Hvis der i en konkret sag alligevel indgår oplysninger om mere operative forhold, f.eks. mere tekniske oplysninger om eksempelvis politiets aflytningsudstyr, bør det altid overvejes, om der kan være tale om fortrolige oplysninger, der kan være behov – og grundlag – for at undtage fra forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c, jf. nærmere under [pkt. 2.4.2.7.](#)

2.2.2. Oplysninger om identiteten på en meddeler eller en kilde

Oplysninger om identiteten på en meddeler, som ønsker at være anonym, er ikke omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, hvis politiet har udeladt navnet på meddeleren af politirapporten og i stedet i politirapporten har anført, at politiet er bekendt med personens identitet. Det fremgår udtrykkeligt af forarbejderne¹¹.

Det samme gælder for andre kilder end meddelere, hvis kildens identitet ikke fremgår af rapporten.

Forsvareren kan ikke efterfølgende kræve navne på sådanne meddelere og kilder oplyst, medmindre den pågældende skal afgive forklaring under sagen, jf. f.eks. U.2005.1724H, TfK2015.41 og TfK2016.1245. Hvis den pågældende skal afgive forklaring under sagen, må det afgøres efter retsplejelovens § 856, stk. 2, om vedkommendes identitet kan holdes hemmelig for tiltalte.

Med hensyn til udformningen af politirapporter i de nævnte situationer, se Rigsadvokatmeddelelsens afsnit om [Meddelere og civile agenter](#).

2.2.3. Materiale af intern karakter

Materiale af intern karakter, f.eks. interne notater, herunder notater om interne overvejelser om efterforskningsskridt, korrespondance eller indstillinger til den overordnede anklagemyndighed vedrørende tiltalen, herunder anklageskriftets indhold eller spørgsmål om hel eller delvis påtaleopgivelse, og intern korrespondance mellem PET og anklagemyndigheden, er ikke omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt.

Det forhold, at oplysninger måtte være sendt fra en del af anklagemyndigheden til en anden, fører som udgangspunkt ikke til, at interne arbejdsdokumenter bliver omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, jf. Østre Landsrets kendelse af 29. oktober 2013, der er trykt i U.2014.259. I sagen havde forsvareren anmodet om aktindsigt i et brev fra statsadvokaten til en politikreds i forbindelse med politikredsens indstilling om tiltalerejsning ved et nævningeting. Anmodningen blev ikke taget til følge.

Den enkelte politiansattes egne noter i forbindelse med f.eks. afhøring af vidner må ligeledes anses som internt arbejdsmateriale og er derfor ikke omfattet af forsvarerens aktindsigt, jf. U.1996.200/1Ø.

¹¹ Jf. de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), pkt. 3.3.1.

2.3. Forsvarerens adgang til materialet

Når der er beskikket en forsvarer for sigtede, skal forsvareren have tilsendt genpart af rapporter og andre bilag, der er tilvejebragt til brug for sagen, efterhånden som sagens materiale udfærdiges eller tilvejebringes.

Efter omstændighederne kan udlevering af politirapporter, der indeholder vidners forklaring, dog afvente vidnets godkendelse af rapportens indhold, men udsættelse af udleveringen med denne begrundelse må kun ske for et kortere tidsrum.

2.3.1. Formen

Uanset journaliseringsmåden, opbevaringsformen mv. skal forsvareren have adgang til at gøre sig bekendt med det materiale, der er undergivet aktindsigt.

Det følger af retsplejelovens § 729 a, stk. 3, 2. pkt., at forsvareren skal have udleveret kopi af materialet, i det omfang det uden ulempe kan kopieres.

Med indførelsen af retsplejelovens § 148 c ved lov nr. 203 af 28. februar 2017 om blandt andet anvendelse af digital kommunikation i straffesager (L 105 af 14. december 2016) er der gjort op med kravet om udlevering af akter i papirform. Det fremgår af bestemmelsens stk. 1, at krav om skriftlighed i strafferetsplejen ikke er til hinder for anvendelse af digital kommunikation eller anvendelse af digitale dokumenter mv. under retsmøder.

Det indebærer, at bestemmelser i strafferetsplejen om blandt andet udlevering af materiale, fremsendelse af kopi eller udskrift mv., ikke er til hinder for anvendelse af digital kommunikation, og at der ikke tillige skal ske fremsendelse, udlevering mv. i fysisk form. Det gælder også meddelelse af aktindsigt til forsvareren. Det er således tilstrækkeligt, at materiale fremsendes via eksempelvis e-mail.

2.4. Begrænsninger i adgangen til aktindsigt mv.

Tungtvejende hensyn kan i nogle situationer gøre det nødvendigt at begrænse forsvarerens aktindsigt. I visse tilfælde vil det være tilstrækkeligt, at politiet giver forsvareren pålæg om ikke at videregive oplysningerne til den sigtede eller andre i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, jf. nærmere under pkt. 2.4.1., mens det i andre tilfælde vil være nødvendigt at anmode retten om, at materiale helt undtages fra forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c, jf. nærmere under pkt. 2.4.2.

Hensynene er i de to situationer i vidt omfang de samme – uanset at de kan gøre sig gældende med forskellig styrke – hvorfor hensynene er behandlet sammen under pkt. 2.4.2.2.-2.4.2.7.

Det er i sagens natur mest vidtgående helt at undtage materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c, hvorfor almindelige proportionalitetsbetragtninger medfører, at forsvareren i stedet bør meddeles et pålæg i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, hvis dette er tilstrækkeligt til at varetage de nødvendige hensyn.

Hvis der er eller måtte blive beskikket en bistandsadvokat i sagen – og materiale er eller måtte blive undtaget fra forsvarerens adgang til aktindsigt – er det vigtigt at være opmærksom på, at det som udgangspunkt også vil være nødvendigt at undtage materialet fra bistandsadvokatens adgang til aktindsigt, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 2, jf. § 729 c. Dette forudsætter dog, at undtagelse af

materialet ikke giver anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af bistandsadvokatens opgaver. Se nærmere under [pkt. 3.2.2.](#)

Det er endvidere vigtigt at være opmærksom på, at en sigtet uden en forsvarer efter anmodning skal have mulighed for at gøre sig bekendt med det materiale, forsvareren ellers ville have haft adgang til, jf. retsplejelovens § 729 b, stk. 2. Politiet kan dog afslå anmodningen af de i retsplejelovens § 729 a, stk. 4, nævnte grunde, men begrænsningen vil bortfalde senest inden hovedforhandlingen, et retsmøde med henblik på sagens behandling som en tilståelsessag i medfør af retsplejelovens § 831 eller sagens afslutning ved tiltalefrafald.

2.4.1. Forsvarerpålæg efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4

Som beskrevet ovenfor skal forsvareren som udgangspunkt have kopi af materialet, politiet har tilvejebragt til brug for den sag, sigtelsen angår, og forsvareren må ikke uden politiets samtykke overlevere materialet til sigtede eller andre. Derimod er der i almindelighed intet til hinder for, at forsvareren orienterer sigtede om materialets indhold eller foreviser materialet til sigtede, jf. betænkning nr. 622/1971, s. 42.

Efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4, kan politiet imidlertid give forsvareren pålæg om ikke at videregive de oplysninger, som forsvareren har modtaget fra politiet, til sigtede eller andre.

Da nogle forsvarere ikke ønsker at være i besiddelse af oplysninger, de ikke kan videregive til sigtede, bør forsvareren – inden den pågældende modtager oplysninger, der påtænkes omfattet af et forsvarerpålæg – orienteres om, at oplysningerne kun kan meddeles med pålæg om, at de ikke videregives. Herved får forsvareren mulighed for at tage stilling til, om denne i så fald ikke ønsker at modtage oplysningerne, eller eventuelt ønsker spørgsmålet om pålæggets lovlighed prøvet af retten først.

Det er en betingelse for at give forsvarerpålæg, at det er nødvendigt af hensyn til:

- fremmede magter, jf. [pkt. 2.4.2.2.](#),
- statens sikkerhed, jf. [pkt. 2.4.2.3.](#),
- sagens opklaring, jf. [pkt. 2.4.2.4.](#),
- tredjemand, herunder til et vidnes sikkerhed, jf. [pkt. 2.4.2.5.](#), eller
- efterforskningen af en anden verserende sag om en lovovertrædelse, som efter loven kan straffes med fængsel i 6 år eller derover, eller som udgør en forsætlig overtrædelse af straffelovens kapitler 12 eller 13, jf. [pkt. 2.4.2.6.](#)

Det er som udgangspunkt politiet, der træffer afgørelse om et forsvarerpålæg. Forsvareren kan imidlertid efter bestemmelsen i retsplejelovens § 746, stk. 1, indbringe politiets afgørelse herom for retten.

Hvis de oplysninger, der ønskes undergivet pålæg, er oplysninger, der er fremkommet i et retsmøde under efterforskningen, træffes afgørelsen af retten, jf. retsplejelovens § 748, stk. 6, jf. stk. 1.

Rettens beslutning kan kæres til landsretten. Det bemærkes i den forbindelse, at kære af rettens beslutning om ikke at udstrække et forsvarerpålæg, indtil tiltalte har afgivet forklaring under hovedforhandlingen, ikke har opsættende virkning, medmindre der træffes bestemmelse herom, jf. retsplejelovens § 969, stk. 2.

I forhold til retsbøger i øvrigt bemærkes det, at det er retten, der meddeler forsvareren kopi af indførsler i retsbøgerne vedrørende sagen, og at forsvareren kan gøre sigtede bekendt med kopierne, medmindre andet følger af retsplejelovens § 748 og § 856, jf. retsplejelovens § 729 a, stk. 2.

Da et forsvarerpålæg er en undtagelse til udgangspunktet om, at forsvareren kan orientere sin klient om sagens materiale, er det vigtigt, at et forsvarerpålæg kun udstrækkes så længe, det er nødvendigt. Det helt klare udgangspunkt er derudover, at et forsvarerpålæg kun kan udstrækkes, indtil den tiltalte har afgivet forklaring under hovedforhandlingen.

Med lov nr. 665 af 11. juni 2024 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love (Gennemførelse af dele af bandepakke IV), der trådte i kraft den 1. juli 2024, er det imidlertid blevet muligt at udstrække pålægget så længe, det er nødvendigt af hensyn til sikring af krav i sagen, hvis det ikke giver anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af den pågældendes forsvar.

I forarbejderne fremgår det, at det i sådanne situationer er en betingelse, at forsvarerpålægget er nødvendigt af hensyn til sikring af krav i sagen. Det vil eksempelvis kunne være tilfældet, hvis politiet før hovedforhandlingen bliver opmærksom på, at den sigtede ejer et aktiv, som bør beslaglægges, men som ikke endnu er nærmere lokaliseret og derfor ikke kan beslaglægges, inden tiltalte har afgivet forklaring under hovedforhandlingen.

»Krav i sagen« vil bl.a. kunne omfatte det offentliges krav på sagsomkostninger, konfiskation og bøde samt forurettedes krav på tilbagelevering og erstatning. Det bemærkes, at dette også gælder, hvis retten udskyder forurettedes erstatningskrav til et senere civilt søgsmål.

Hvis et forsvarerpålæg udstrækkes til også at gælde efter, at tiltalte har afgivet forklaring under hovedforhandlingen, kan forsvareren i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 5, anmode retten om at tage stilling til, hvorvidt pålægget kan opretholdes.

Der henvises i øvrigt til forarbejderne til lov nr. 665 af 11. juni 2024 (L 150 af 10. april 2024, de almindelige bemærkninger, pkt. 3.4.6.3., og de specielle bemærkninger til § 2, nr. 4, 5 og 6).

2.4.1.1. Kriteriet ”nødvendigt”

Det er en forudsætning for at meddele en forsvarer pålæg i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, at pålægget er *nødvendigt*.

Det fremgår af forarbejderne¹², at pålægget kan være generelt og omfatte alle oplysninger om sagen, herunder at der verserer en sag mod den pågældende. Det følger dog af det almindelige proportionalitetsprincip, at et pålæg skal begrænses mest muligt for så vidt angår de oplysninger, der omfattes af pålægget. Kun de oplysninger, det er nødvendigt at hemmeligholde for den sigtede eller tiltalte, bør være omfattet af pålægget.

Et generelt pålæg kan derfor kun gives, hvis det efter en konkret vurdering skønnes at være den eneste måde at varetage hensynet på. Det kan f.eks. være tilfældet, hvor en person, der er mistænkt for særdeles alvorlig kriminalitet, fortsat er på fri fod trods langvarig eftersøgning på grundlag af en fængslingskendelse. I en sådan situation kan det være nødvendigt af hensyn til sagens opklaring at give forsvareren et pålæg om ikke at videregive nogen oplysninger overhovedet til den mistænkte, herunder oplysning om, at der verserer en sag mod den pågældende.

Ved kendelse af 16. maj 2023, der er trykt i U.2023.3503H, har Højesteret anført, at politiet skal oplyse forsvareren om de nærmere omstændigheder, der medfører, at et generelt pålæg er den eneste måde, hvorpå det er muligt at varetage de hensyn, der begrunder pålægget. Hvis hensynet bag et pålæg ikke længere nødvendiggør et forsvarerpålæg, skal politiet af egen drift ophæve pålægget.

¹² Jf. de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), pkt. 3.3.2.3.

Når det vurderes, hvilke oplysninger det konkret er nødvendigt at undergive et forsvarerpålæg, er det desuden vigtigt at være opmærksom på, at de oplysninger, der undergives pålæg, ikke kan udledes af sagens materiale på anden vis. Hvis man ud fra sagens materiale i øvrigt kan udlede de samme oplysninger, som forsvareren gives pålæg om ikke at dele med sin klient, kan det dels udhule formålet med forsvarerpålægget, og dels være vanskeligt for forsvareren at vurdere, hvilket materiale der kan gennemgås med den sigtede.

2.4.2. Undtagelse af materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c

Retten kan i medfør af retsplejelovens § 729 c efter anmodning fra politiet bestemme, at reglerne om forsvarerens og sigtedes adgang til aktindsigt efter § 729 a og § 729 b skal fraviges. Dette indebærer, at materiale helt undtages fra forsvarerens aktindsigt.

Det fremgår af bestemmelsen, at rettens afgørelse træffes ved kendelse, hvori de konkrete omstændigheder, der begrundet fravigelsen, skal anføres.

Hvis retten træffer afgørelse om, at materialet skal undtages fra forsvarerens aktindsigt **i et nærmere fastsat tidsrum**, kan afgørelsen forlænges ved en senere kendelse, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 4, 4. pkt.

Hvis retten omvendt træffer afgørelse om, at undtagelsen af materialet fra forsvarerens aktindsigt skal gælde **indtil videre**, følger det af ordlyden af retsplejelovens § 729 c, stk. 4, 3. pkt., at retten på ny skal vurdere fravigelsen, før hovedforhandlingen indledes.

I forarbejderne er det præciseret, at en fravigelse af reglerne om forsvarerens ret til aktindsigt er en indgribende foranstaltning, der kun kan anvendes, hvis det er påkrævet til varetagelse af et af de i bestemmelsen nævnte hensyn, og hvis fravigelsen ikke vil medføre væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes eller tiltaltes forsvar.

De enkelte hensyns vægt kan ændre sig under efterforskningens forløb, ligesom betydningen for varetagelsen af sigtedes eller tiltaltes forsvar af, at forsvareren ikke kender materialet, kan ændre sig. Det fremgår af forarbejderne, at det derfor er væsentligt for at sikre en retfærdig rettergang, at der sker en fornyet prøvelse af spørgsmålet på et tidspunkt, hvor efterforskningen er afsluttet, og det er fastlagt, hvilke beviser der skal føres under hovedforhandlingen. Den fornyede prøvelse skal bl.a. sikre, at det fortsat ikke medfører væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af forsvaret at undtage det pågældende materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt.¹³ Den fornyede prøvelse bør som hovedregel finde sted senest 4 uger før hovedforhandlingens begyndelse.

Det er en betingelse for at fravige adgangen til aktindsigt, at det er påkrævet af hensyn til:

- fremmede magter, jf. pkt. 2.4.2.2.,
- statens sikkerhed, jf. pkt. 2.4.2.3.,
- sagens opklaring, jf. pkt. 2.4.2.4.,
- tredjemands liv eller helbred, jf. pkt. 2.4.2.5.,
- efterforskningen af en anden verserende sag om en lovovertrædelse, som efter loven kan straffes med fængsel i 6 år eller derover, eller som udgør en forsætlig overtrædelse af straffelovens kapitler 12 eller 13, jf. pkt. 2.4.2.6., eller

¹³ Jf. de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), pkt. 3.3.2.4.

- beskyttelse af fortrolige oplysninger om politiets efterforskningsmetoder, jf. pkt. 2.4.2.7.

I modsætning til et forsvarerpålæg efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4, der som udgangspunkt kun kan udstrækkes indtil tiltalte har afgivet forklaring under hovedforhandlingen, jf. ovenfor, kan en undtagelse af materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt også udstrækkes både under og efter hovedforhandlingen.

Det er imidlertid en afgørende forudsætning for at undtage materiale fra forsvarerens aktindsigt, at dette ikke giver anledning til *væsentlige* betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes forsvar, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 2. Hvis undtagelse af materialet vil medføre væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes forsvar, må politiet enten udlevere det pågældende materiale til forsvareren, eventuelt med et forsvarerpålæg efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4, eller frafalde sigtelsen.

Højesteret har i kendelse af 18. april 2013, der er trykt i U.2013.2102H, udtalt, at det i forhold til spørgsmålet om, hvorvidt undtagelse af materialet fra aktindsigt vil give anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes forsvar, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 2, efter forarbejderne er en forudsætning, at materialet er uden betydning for skyldsspørgsmålet eller strafudmålingen i sagen.

Har materialet således betydning for skyldsspørgsmålet og/eller strafudmålingen i sagen, vil det give anledning til væsentlige betænkeligheder – og derfor ikke være muligt – at undtage materialet fra forsvarerens adgang til aktindsigt, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 2.

Anklagemyndigheden kan dog efter Rigsadvokatens opfattelse anmode retten om at undtage oplysninger fra forsvarerens adgang til aktindsigt, som er tilvejebragt af politiet som led i efterforskningen af den konkrete sag, og som taler for, at den sigtede kan drages til ansvar, hvis undtagelsen fra forsvarerens adgang til aktindsigt eksempelvis har betydning for opklaringen af anden og mere alvorlig kriminalitet eller hensynet til tredjemands liv eller helbred. Det skyldes, at en undtagelse af materialet i disse tilfælde må antages ikke at ville give anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes forsvar. De øvrige betingelser i retsplejelovens § 729 c for at undtage materialet skal selvsagt være opfyldt.

Det samme gør sig gældende, når den samme oplysning tilgår fra flere forskellige kilder, myndigheder eller parter. I disse tilfælde kan anklagemyndigheden, hvis betingelserne i § 729 c i øvrigt er opfyldt, anmode retten om at undtage en af repetitionerne med det resultat, at oplysningen alene indgår i materialet én gang. Det må således antages, at når den samme oplysning i disse situationer vil være repræsenteret på anden vis, vil undtagelsen af sådanne repetitive oplysninger som det klare udgangspunkt ikke give anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes forsvar. Det vil dog bero på en konkret vurdering i hvert enkelt tilfælde.

Forsvareren og den sigtede skal i sagens natur ikke orienteres om retsmøder vedrørende undtagelse af materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt, jf. retsplejelovens § 748, stk. 7, ligesom forsvareren ikke skal orienteres om, at materiale er undtaget efter retsplejelovens § 729 c. Forsvareren har heller ikke krav på selve kendelsen, hvor materiale er undtaget i medfør af retsplejelovens § 729 c.¹⁴ I de tilfælde, hvor forsvareren ønsker oplyst, om den pågældende har modtaget alt materiale i sagen, skal forsvareren alene orienteres om, at forsvareren har modtaget det materiale, som forsvareren har krav på, jf. bl.a. Højesterets kendelse af 23. januar 2023, der er trykt i U.2023.1554H.

Sagen drejede sig om, hvorvidt landsretten i forbindelse med en afgørelse om adgang til aktindsigt for en forsvarer efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, kunne videregive oplysningen om, at PET ikke havde yderligere materiale. Højesteret fandt, at hensynet til PET's virke tilsiger, at også en oplysning om, at

¹⁴ Jf. de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), pkt. 3.3.2.4.

PET ikke har yderligere oplysninger, kun kan videregives til forsvareren, såfremt forsvareren har krav på dette efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3. Højesteret fandt, at der på baggrund af sagens oplysninger ikke var grundlag for at fastslå, at forsvareren i den konkrete sag havde krav på oplysningen om, at PET ikke havde yderligere materiale. Højesteret udtalte på den baggrund, at landsretten alene burde have bestemt, at forsvareren havde modtaget det materiale, som politiet havde tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angik.

I forhold til den praktiske håndtering af sager, hvor oplysninger i sagen undtages fra forsvarerens aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c, henvises i øvrigt til anklagemyndighedens interne vejledning, der findes i Vidensbasen.

2.4.2.1. Kriteriet ”påkrævet”

Fravigelse af forsvarerens adgang til aktindsigt skal være *påkrævet* for at varetage det pågældende hensyn.

Det er således ikke tilstrækkeligt, at der *er* et hensyn at varetage til eksempelvis fremmede magter. Der skal – for at materialet kan undtages forsvarerens adgang til aktindsigt – være tale om, at undtagelsen er påkrævet for at varetage hensynet. Der skal i den forbindelse foretages en afvejning af på den ene side eksempelvis hensynet til fremmede magter og på den anden side betydningen af materialet for varetagelsen af sigtedes eller tiltaltes forsvar¹⁵.

EMD har for så vidt angår praksis for EMRK’s artikel 6 tillagt det betydelig vægt, at oplysninger kun undtages forsvarerens adgang til aktindsigt, hvis det er strengt nødvendigt (strictly necessary), jf. EMD 21363/93 [Van Mechelen m.fl. mod Holland](#). Dermed overlades også et rum for undtagelse, og retten til at blive gjort bekendt med alt relevant bevismateriale er således ikke en absolut ret for forsvareren efter EMRK artikel 6, jf. EMD 28901/95 Rowe og Davis mod Storbritannien.

Med udtrykket påkrævet angives således, at de pågældende hensyn skal være af meget væsentlig betydning, hvis hensynet til forsvarerens interesse i at få adgang til de pågældende oplysninger skal vige.

Det er dog ikke en betingelse for at fravige forsvarerens adgang til aktindsigt, at der foreligger konkret mistanke om, at forsvareren vil videregive oplysninger, jf. Højesterets kendelse af 30. marts 2021, der er trykt i U.2021.2556H.

Hvis hensynet, der begrundet en fravigelse af forsvarerens adgang til aktindsigt, kun gør sig gældende for en del af materialet, skal forsvareren gøres bekendt med de øvrige oplysninger, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 3.

2.4.2.2. Hensynet til fremmede magter

Der foreligger et hensyn til fremmede magter, hvis udenlandske myndigheder stiller fortrolige oplysninger til rådighed for dansk politi eller for PET generelt eller i forbindelse med en konkret sag, og de udenlandske myndigheder ønsker, at disse oplysninger behandles fortroligt.

Det er således af afgørende betydning for politiets muligheder for at efterforske og opklare den organiserede kriminalitet, der ofte bevæger sig på tværs af landegrænser, at der eksisterer et

¹⁵ Jf. de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), pkt. 3.3.2.3.

veludbygget og tillidsfuldt samarbejde med både retshåndhævende myndigheder i andre lande, andre landes efterretningstjenester og med internationale organisationer.

Danske retshåndhævende myndigheder og PET kan miste troværdighed som fremtidige samarbejdspartnere, hvis fortrolige oplysninger fra de udenlandske myndigheder udleveres uden den pågældende myndigheds samtykke.

På den baggrund kan det i visse situationer være påkrævet at undtage oplysninger fra forsvarerens aktindsigt, eksempelvis såfremt der er tale om klassificerede oplysninger, eller de udenlandske myndigheder har anmodet om, at oplysningerne ikke videregives, og dette ikke skønnes betænkeligt for varetagelsen af sigtedes forsvar.

Der kan endvidere foreligge særlige udenrigspolitiske hensyn, der kræver, at materiale eller dele heraf undtages fra forsvarerens aktindsigt, hvis dette skønnes ubetænkeligt for varetagelsen af sigtedes forsvar, idet en videregivelse af materialet vil kunne skade Danmarks interesser i udlandet samt i visse tilfælde Danmarks sikkerhedspolitiske situation.

Såfremt materialet indgår i en åben straffesag, vil dette kunne medføre en bredere videregivelse og omtale heraf i offentligheden, eksempelvis af oplysninger om danske og udenlandske myndigheders ageren, hvilket vil kunne fremprovokere negative udenrigspolitiske reaktioner mod Danmark eller restriktive tiltag med konsekvenser for dansk tilstedeværelse og interessevaretagelse i det pågældende land.

Hensynet til fremmede magter vil ofte ikke være mindre, blot fordi sagen er færdigefterforsket, hvorfor et forsvarerpålæg efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4, i disse situationer ikke er tilstrækkeligt. Der må i stedet anmodes om, at oplysningerne helt undtages fra forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c, hvis betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt.

Såfremt materialet ikke kan undtages, må det overvejes, om materialet kan indgå i sagen, såfremt dørene kan lukkes under hovedforhandlingen i medfør af retsplejelovens § 29, stk. 1, nr. 2.

2.4.2.3. Hensynet til statens sikkerhed

Hensyn til statens sikkerhed gør sig navnlig gældende, hvis oplysninger i sagen kan kompromittere PET's arbejde for at modvirke trusler omfattet af straffelovens kapitel 12 eller 13. Som led i dette arbejde indsamler, bearbejder og analyserer PET oplysninger for at tilvejebringe den bedst mulige information med henblik på at afværge forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed mv. For at kunne varetage denne opgave, er det eksempelvis nødvendigt i vidt omfang at hemmeligholde efterretningstjenestens arbejdsmetoder.

Ved vurderingen af, om det er påkrævet at undtage oplysninger fra forsvarerens aktindsigt af hensyn til statens sikkerhed, skal det bl.a. indgå, at der ifølge Vurderingen af Spionagetruslen mod Danmark, Færøerne og Grønland fra maj 2023 er en markant, bredspektret og vedvarende trussel fra fremmede staters efterretningsvirksomhed mod Danmark. Truslen omfatter blandt andet spionage. De fremmede efterretningstjenester, der er aktive i Danmark, er professionelle modstandere, som har en høj kapacitet og har mange ressourcer til rådighed. Spionagetruslen retter sig mod en bred vifte af aktører og mål i Danmark, herunder er der stor interesse for at indhente oplysninger fra danske sikkerhedsmyndigheder, især de danske efterretningstjenester. Det er derfor nødvendigt, at eksempelvis identiteten på medarbejdere i efterretningstjenesten samt deres nationale samarbejdspartnere i vidt omfang hemmeligholdes.

Af forarbejderne fremgår det, at et forsvarerpålæg efter retsplejelovens § 729 a, stk. 4, også i sådanne situationer kun sjældent vil være tilstrækkeligt til at sikre hensynet til statens sikkerhed. Hvis

betingelserne vurderes at være opfyldt, må der derfor i stedet anmodes om, at forsvarerens adgang til aktindsigt fraviges i medfør af retsplejelovens § 729 c.

2.4.2.4. Hensynet til sagens opklaring

Det fremgår af forarbejderne¹⁶, at hensynet til sagens opklaring skal fortolkes i overensstemmelse med den tidligere gældende bestemmelse i retsplejelovens § 745, stk. 4. Bestemmelsen blev indført ved lov nr. 243 af 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven mv. – der i vidt omfang byggede på bl.a. betænkning nr. 622 fra 1971 om efterforskning i straffesager mv. – og hvor det bl.a. fremgår, at det af hensyn til opklaringen kan være nødvendigt, at de oplysninger, som politiet tilvejebringer, ikke kommer til den mistænkte kundskab i utide, således at den mistænkte kan indrette sin forklaring efter denne viden.

Det anføres i betænkningen, at opklaringen af straffesager vil kunne modvirkes, hvis forsvareren straks lader sit kendskab til politiets materiale gå videre til sigtede – ikke mindst i de sager, hvor sigtede benytter sig af sin ret til at nægte at udtale sig til politiet.

Hensynet kan således eksempelvis gøre sig gældende, hvis der vurderes at være risiko for, at forsvarerens orientering af sigtede eller andre kan kollidere med opklaringen af sagen.

Fra retspraksis kan bl.a. fremhæves Højesterets kendelse af 22. december 2008, der er trykt i U.2009.791/1H, hvor oplysninger om telefonaflytning, der var iværksat under efterforskningen af omfattende organiseret kriminalitet med tilknytning til rockerkredse, blev undtaget forsvarernes aktindsigt. Afgørelsen omfattede alene oplysninger om iværksatte telefonaflytninger mod andre mistænkte i sagen end de sigtede. De andre mistænkte personer var på fri fod. Højesteret udtalte bl.a., at det ikke kunne give anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af de sigtedes forsvar, at oplysningerne blev undtaget fra aktindsigt, da oplysningerne måtte anses for at være uden betydning for forsvaret, og da det efter oplysningernes følsomme karakter var påkrævet at undtage dem fra aktindsigt som sket.

I kendelse af 30. marts 2021, der er trykt i U.2021.2556, udtalte Højesteret endvidere, at det var påkrævet, at materiale midlertidigt blev undtaget fra forsvarerens aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c, stk. 1, nr. 3, af hensyn til sagens opklaring. Sagen vedrørte efterforskning af alvorlig organiseret kriminalitet, hvor flere personer, herunder et medlem af en rockergruppe, var mistænkt for handel med amfetamin i stort omfang. Højesteret bemærkede i den forbindelse bl.a., at det ikke er en betingelse for at fravige forsvarerens adgang til aktindsigt, at der foreligger konkret mistanke om, at forsvareren vil videregive oplysningerne.

2.4.2.5. Hensynet til tredjemand

Ved hensynet til tredjemand er det vigtigt at være opmærksom på, at hensynet er forskelligt alt efter, om der skal gives forsvareren pålæg i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, eller om retten anmodes om helt at fravige forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c.

Et pålæg i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, forudsætter, at det er ”nødvendigt af hensyn til tredjemand, herunder til et vidnes sikkerhed”, mens fuldstændig fravigelse af forsvarerens aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c forudsætter, at det er ”påkrævet af hensyn til tredjemands liv eller helbred”. Der kan i den forbindelse f.eks. henvises til Østre Landsrets kendelse af 9. december 1982,

¹⁶ Jf. lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), de specielle bemærkninger til § 2, nr. 9.

der er trykt i U.1983.484Ø, hvor landsretten i en sag om spirituskørsel opretholdt et pålæg til forsvareren om ikke at videregive fortrolige oplysninger om sammensætningen af nogle opløsningsmidler til den sigtede af hensyn til producentens ønske om hemmeligholdelse.

Hensynet til et vidnes sikkerhed blev først indsat i retsplejelovens § 729 a, stk. 4, i 2018. Baggrunden herfor var at tydeliggøre politiets mulighed for allerede på efterforskningsstadiet at meddele forsvareren et pålæg om ikke at videregive oplysninger om et vidnes bopæl eller navn, stilling og bopæl til den sigtede af hensyn til vidnets sikkerhed, hvis anklagemyndigheden under hovedforhandlingen vil anmode retten om, at disse oplysninger ikke må meddeles tiltalte, jf. retsplejelovens § 856, stk. 2. Det er hensigten, at politiet skal gøre brug af denne mulighed, hvis anklagemyndigheden agter at fremsætte en anmodning efter retsplejelovens § 856, stk. 2, under hovedforhandlingen.

Hvis forsvarerens adgang til aktindsigt helt skal fraviges i medfør af retsplejelovens § 729 c, skærpes kravene til hensynet, så forsvarerens aktindsigt kun kan fraviges, hvis det er påkrævet af hensyn til tredjemands liv eller helbred.

Det fremgår af forarbejderne¹⁷, at der ikke stilles krav om, at der skal foreligge konkrete oplysninger eller trusler om, at tredjemand vil lide overlast, men at enhver abstrakt risiko for overgreb omvendt ikke vil kunne begrunde en fravigelse af forsvarerens adgang til aktindsigt.

Er den sigtede tilknyttet en organisation eller et netværk af personer, der er kendt for at anvende grov vold eller trusler om grov vold mod personer, der afslører deres kriminalitet, kan dette imidlertid efter omstændighederne begrunde en begrænsning af forsvarerens adgang til aktindsigt ud fra hensynet til tredjemands liv eller helbred.

Fra retspraksis kan bl.a. henvises til Højesterets kendelse af 6. juli 2005, der er trykt i U.2005.3077/1H, hvor Højesteret fandt det påkrævet at undtage oplysninger om baggrunden for etablering af telefonaflytning fra den beskikkede forsvarers aktindsigt af hensyn til beskyttelse af et vidnes liv og helbred. Højesteret bemærkede i den forbindelse, at oplysningerne ikke var af en sådan karakter, at fravigelsen af retten til aktindsigt gav anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af forsvaret.

Ved kendelse af 17. januar 2005, der er trykt i U.2005.1205H, fandt Højesteret ligeledes, at nærmere angivne passager i nogle politirapporter vedrørende afhøring af to vidner indtil videre skulle undtages fra de sigtedes forsvarers aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c. Der blev i den forbindelse lagt vægt på kriminalitetens karakter, at de sigtede havde nær tilknytning til rockermiljøet, og at en af de sigtede havde kontaktet det ene af vidnerne to gange. Både hensynet til sagens opklaring og til de to vidners liv og helbred gjorde det derfor påkrævet at fravige hovedreglen om forsvarernes aktindsigt.

2.4.2.6. Hensynet til efterforskningen af en anden verserende sag

Både forsvarerpålæg i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, og undtagelse af materiale fra forsvarerens aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c på baggrund af hensynet til efterforskningen af en anden verserende sag forudsætter, at den verserende sag angår alvorlig kriminalitet med en strafferamme over 6 år, f.eks. manddrab, grov vold, alvorlig narkotikakriminalitet, eller udgør en forsætlig overtrædelse af straffelovens kapitel 12 eller 13.

¹⁷ Jf. de almindelige bemærkninger til lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet), pkt. 3.3.2.2.

En verserende efterforskning i udlandet kan på samme vis begrunde en undtagelse fra forsvarerens adgang til aktindsigt, men det er også i den forbindelse et krav, at den handling, der efterforskes i udlandet, udgør en lovovertrædelse, der efter dansk ret kan straffes med fængsel i mindst 6 år eller udgør en forsætlig overtrædelse af bestemmelser svarerende til straffelovens kapitel 12 eller 13.

Fra retspraksis kan bl.a. henvises til Højesterets kendelse af 27. april 2004, der er trykt i U.2004.1887H. Højesteret fandt i sagen, at det var påkrævet at undtage en politirapport med gengivelse af nogle aflyttede samtaler fra efterforskning af en anden sag vedrørende alvorlig kriminalitet fra forsvarerens aktindsigt.

I kendelse af 8. januar 2013, der er trykt i U.2013.1253V, fandt Vestre Landsret endvidere, at forsvarerens aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c kunne begrænses i forhold til materiale fra en anden sag på trods af, at materialet også måtte antages at kunne blive brugt i forbindelse med den verserende efterforskning mod sigtede. Forsvareren havde derfor som udgangspunkt krav på at gøre sig bekendt med materialet. I den anden sag var der imidlertid tale om efterforskning af organiseret kriminalitet i betydeligt omfang begået af gerningsmænd med tilknytning til rockermiljøet. Der havde under efterforskningen været foretaget både hemmelige ransagninger og rumaflytninger, og efterforskningen involverede en række personer. Efter en samlet vurdering af oplysningerne i sagen, fandt landsretten, at det var påkrævet, at materialet midlertidigt blev undtaget fra forsvarerens aktindsigt. Landsretten lagde herved også vægt på, at begrænsningen i aktindsigten, således at forsvareren ikke på daværende tidspunkt blev gjort bekendt med oplysningerne fra den anden sag, ikke gav anledning til væsentlige betænkeligheder for forsvaret i den sag, hvor sigtede var varetægtsfængslet.

2.4.2.7. Hensynet til beskyttelse af fortrolige oplysninger om politiets efterforskningsmetoder

Hensynet til beskyttelse af fortrolige oplysninger om politiets efterforskningsmetoder er kun relevant ved vurderingen af, om det er påkrævet at undtage materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c. Hensynet er således ikke oplistet i retsplejelovens § 729 a, stk. 4, hvilket skal ses i sammenhæng med, at et forsvarerpålæg bortfalder senest, når den tiltalte har afgivet forklaring under hovedforhandlingen, hvorfor et forsvarerpålæg ikke er tilstrækkeligt til at varetage det pågældende hensyn.

I de få tilfælde, hvor der indgår fortrolige oplysninger om politiets efterforskningsmetoder i en sag, kan der opstå et behov for at hemmeligholde disse oplysninger.

Det vil kunne give anledning til betydelige problemer for politiets fremtidige efterforskningsmuligheder, hvis sådanne oplysninger spredes i de kriminelle miljøer, samtidig med at oplysningerne oftest vil være uden betydning for varetagelsen af sigtedes forsvar.

Hvorvidt der er tale om fortrolige oplysninger, vil afhænge af, om oplysningen er almindelig kendt, og om politiet har en særlig interesse i at holde oplysningen hemmelig.

Fra retspraksis kan bl.a. henvises til Højesterets kendelse af 18. april 2013, der er trykt i U.2013.2102H, hvor Højesteret imødekom en anmodning fra anklagemyndigheden om, at sigtede og forsvareren ikke skulle have ret til aktindsigt i en række dokumenter, som indeholdt fortrolige oplysninger om politiets efterforskningsmetode. Højesteret udtalte, at der ved afgørelsen af, om en efterforskningsmetode er omfattet af udtrykket ”fortrolige oplysninger”, måtte lægges vægt på, om oplysningen er almindelig kendt, og om politiet har en særlig interesse i at holde oplysningen hemmelig. Efter de fremkomne oplysninger lagde Højesteret til grund, at efterforskningsmetoden ikke var almindeligt kendt, og at det var påkrævet at undtage materialet fra aktindsigt. Med hensyn til

spørgsmålet, om undtagelse af materialet fra aktindsigt ville give anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes forsvar, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 2, udtalte Højesteret, at det efter forarbejderne er en forudsætning, at materialet er uden betydning for skyldspørgsmålet eller strafudmålingen i sagen. Betingelserne var i den konkrete sag opfyldt.

3. Forberedelse

Spørgsmål vedrørende begrænsning af forsvarerens adgang til aktindsigt – herunder undtagelse af materiale fra sagen – kan indbringes for retten.

Forsvareren har, som beskrevet ovenfor, mulighed for i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 1, at indbringe politiets afgørelse om et forsvarerpålæg i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, for retten. Dertil kommer, at forsvareren i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 5, kan anmode retten om at tage stilling til, hvorvidt et forsvarerpålæg, der udstrækkes til også at gælde efter, tiltalte har afgivet forklaring i forbindelse med hovedforhandlingen, kan opretholdes.

Hvis der imidlertid er tvist om selve afgrænsningen af det materiale, der i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 3, skal udleveres til forsvareren, f.eks. fordi forsvareren gør gældende at have krav på at modtage yderligere materiale, end politiet vurderer, der omfattes af forsvarerens aktindsigt, afgøres sådanne tvister af retten i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 2, jf. nedenfor under punkt 3.1.

Endelig er det retten, der i medfør af retsplejelovens § 729 c træffer afgørelse om, hvorvidt forsvarerens, sigtedes og/eller bistandsadvokatens adgang til aktindsigt kan fraviges i medfør af bestemmelsen, jf. nedenfor under pkt. 3.2.

Karakteren af tvisten – og den afgørelse retten kommer frem til – har betydning for, om dommeren vil være inhabil i forhold til en efterfølgende hovedforhandling, jf. retsplejelovens § 60, stk. 4-6, jf. nærmere nedenfor.

3.1. Adgang til prøvelse efter retsplejelovens § 746, stk. 2

Hvis forsvareren mener at have krav på yderligere materiale efter retsplejelovens § 729 a, stk. 3, end det, politiet har besluttet at udlevere til forsvareren, kan forsvareren indbringe spørgsmålet for retten i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 2, med en nærmere begrundelse herfor, jf. Højesterets kendelse af 15. januar 2021, der er trykt i U.2021.1278H.

Politiet skal herefter redegøre for grundene til den afgørelse, der er truffet. Redegørelsen kan ifølge forarbejderne gives skriftligt til retten og forsvareren og skal – ud over begrundelsen for hvorfor oplysningerne vurderes at falde uden for forsvarerens adgang til aktindsigt – indeholde oplysninger om, hvor oplysningerne stammer fra, hvilken form for materiale der er tale om, og hvem materialet vedrører. Derimod forudsættes redegørelsen ikke at skulle indeholde en mere detaljeret gennemgang af oplysningerne i det materiale, som efter politiets opfattelse falder uden for forsvarerens adgang til aktindsigt.

Hvis retten finder, at redegørelsen ikke er tilstrækkelig som grundlag for den afgørelse, der skal træffes, kan retten pålægge politiet at fremlægge det materiale, som tvisten angår, over for retten.

Det fremgår således af retsplejelovens § 746, stk. 2, 2. pkt., at retten kan pålægge politiet over for retten at fremlægge det materiale, som tvisten angår. Retten kan dermed, hvis retten skulle ønske yderligere dokumentation vedrørende karakteren af det materiale, som tvisten angår, anmode politiet om at få forelagt det pågældende materiale. Det fremgår i tilknytning hertil af forarbejderne, at materialet i givet fald alene skal fremlægges over for retten, og forsvareren får således ikke adgang til

at se materialet, jf. Retsudvalgets betænkning over lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 (Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet). Forsvareren har derfor heller ikke adgang til at være til stede under retsmødet, når anklagemyndigheden fremlægger det omtvistede materiale for retten.

Der kan bl.a. henvises til Højesterets kendelse af 2. november 2007, der er trykt i U.2008.338H, hvor Højesteret fandt, at landsrettens afgørelse om at begrænse forsvarernes aktindsigt i en terrorsag ikke burde være truffet alene på baggrund af en redegørelse fra PET, men at landsretten burde have pålagt politiet at fremlægge det omstridte materiale for retten. Højesteret ophævede landsrettens kendelse og hjemviste sagen vedrørende anmodningen om aktindsigt til fornyet behandling ved landsretten.

En særlig situation opstår, hvis forsvareren anmoder om et retsmøde i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 2, fordi forsvareren mener, at han eller hun har krav på at modtage yderligere materiale i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 3, og materialet allerede er undtaget fra sagens akter i medfør af retsplejelovens § 729 c. Som beskrevet ovenfor orienteres forsvareren ikke om, at materiale er undtaget i medfør af retsplejelovens § 729 c, hvorfor forsvareren ikke vil være bekendt hermed. Men situationen kan også opstå i tilfælde, hvor forsvareren har en formodning om, at materiale er undtaget fra sagens akter, og forsvareren anmoder om et retsmøde i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 2, med henblik på at få af- eller bekræftet dette.

Et sådan tilfælde har bl.a. været behandlet i Højesterets kendelse af 13. oktober 2025 ([AM2025.10.13H](#)). Sagen vedrørte et større sagskompleks om navnlig skatte- og momssvig ved fiktiv fakturering og hvidvask, der var under behandling ved landsretten. For Højesteret var spørgsmålet bl.a., om landsretten kunne pålægge anklagemyndigheden at fremlægge en redegørelse vedrørende nogle lydfiler, der ikke var udleveret til forsvarerne, til brug for landsrettens prøvelse efter retsplejelovens § 746, stk. 2, samt at denne redegørelse skulle udleveres til forsvarerne. Højesteret udtalte i den forbindelse, at retten *ikke* ved afgørelse af en tvist i medfør af retsplejelovens § 746, jf. § 729 a, stk. 3, 1. pkt., kan pålægge politiet og anklagemyndigheden at redegøre for, om der er undtaget materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c. Et sådant pålæg vil stride imod ordningen i § 729 c, da det vil indebære, at forsvareren gøres bekendt med, at der i medfør af § 729 c er truffet afgørelse om begrænsning af vedkommendes ret til aktindsigt. Ordningen i § 729 c indebærer, at der i stedet i givet fald bliver beskikket en særlig advokat til at varetage sigtedes/tiltaltes interesser.

Hvis forsvareren i sin anmodning om et § 746, stk. 2-retsmøde fremkommer med oplysninger, som har betydning for rettens tidligere afgørelse om at undtage materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt, er anklagemyndigheden i medfør af objektivitetsprincippet forpligtet til at anmode om et nyt § 729 c-retsmøde for at få spørgsmålet prøvet igen, hvis ikke anklagemyndigheden af sig selv udleverer det undtagne materiale. Ved det nye § 729 c-retsmøde vil anklagemyndigheden således skulle underrette om forsvarerens synspunkter med henblik på at sikre, at der er taget stilling til forsvarerens synspunkter i § 729 c-vurderingen.

Det samme gør sig i øvrigt gældende, hvis der f.eks. under hovedforhandlingen fremkommer oplysninger, som har betydning for rettens tidligere afgørelse om at undtage materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt. I disse tilfælde er anklagemyndigheden ligeledes i medfør af objektivitetsprincippet forpligtet til at anmode om et nyt § 729 c-retsmøde med henblik på at få spørgsmålet om undtagelse af materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt prøvet igen, jf. nærmere under punkt 3.2.

Det er i den forbindelse vigtigt at være opmærksom på, at en dommer, der i medfør af retsplejelovens § 746, stk. 2, træffer afgørelse om, at materiale, som politiet efter anmodning har fremlagt over for retten, *ikke* er omfattet af forsvarerens adgang til aktindsigt, vil være inhabil i den senere straffesag, jf. retsplejelovens § 60, stk. 4.

Det samme gælder, hvis dommeren har truffet afgørelse om at undtage materiale fra forsvarerens adgang til aktindsigt i medfør af retsplejelovens § 729 c eller har truffet anden afgørelse, hvor der har været fremlagt oplysninger, der er undtaget fra forsvarerens adgang til aktindsigt, jf. retsplejelovens § 60, stk. 5. Baggrunden herfor er, at dommeren i så fald vil kende til oplysninger, som forsvareren ikke kender. Det bemærkes dog, at der ved lov nr. 661 af 11. juni 2024, der er trådt i kraft den 15. juni 2024, er indsat et 2. pkt. i § 60, stk. 5, hvorefter ovenstående ikke gælder, hvis undtagelsen af materialet fra forsvarerens adgang til aktindsigt er ophørt før hovedforhandlingen.

Hvis forsvarerens begæring fremkommer under hovedforhandlingen, skal afgørelsen træffes af en dommer, i landsretten en afdeling, der ikke deltager i hovedforhandlingen, jf. retsplejelovens § 60, stk. 6.

3.2. Rettens afgørelse i medfør af retsplejelovens § 729 c

EMRK stiller krav om, at en begrænsning af forsvarerens adgang til aktindsigt modsvarer af en domstolskontrol. Det vil således udgøre en krænkelse af EMRK artikel 6, hvis det er overladt til anklagemyndigheden at vurdere, om oplysninger skal tilbageholdes for forsvareren.

Anklagemyndigheden kan derfor ikke blot selv vurdere betydningen af de hemmeligholdte oplysninger for forsvaret og foretage en afvejning heraf over for f.eks. hensynet til fremmede magter. Det er retten, der skal foretage denne afvejning, ligesom det er retten, der skal vurdere, om undtagelsen er påkrævet.

Afgørelsen træffes ved kendelse, hvori der anføres de konkrete omstændigheder i sagen, der begrundes en fravigelse af forsvarerens adgang til aktindsigt, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 4. Afgørelsen kan kæres.

Det følger af forarbejderne til retsplejelovens § 729 c, at det er en naturlig konsekvens af reglerne, at forsvareren ikke har ret til at modtage en kopi af kendelsen, som indeholder en nærmere opregning af de konkrete omstændigheder, der begrundes en fravigelse fra de almindelige regler om forsvarerens adgang til aktindsigt, jf. L 218 af 23. april 2023, de almindelige bemærkninger, pkt. 3.3.2.4. Forsvareren vil heller ikke få besked om, at der er truffet afgørelse om begrænsning af hans eller hendes ret til aktindsigt.

Træffer retten afgørelse om, at fravigelsen skal gælde i et nærmere fastsat tidsrum, kan afgørelsen forlænges ved en senere kendelse. Træffer retten imidlertid afgørelse om, at fravigelsen skal gælde indtil videre (tidsubegrænset), skal retten på ny vurdere fravigelsen, før hovedforhandlingen indledes, hvis materialet ønskes endeligt undtaget fra forsvarerens aktindsigt.

Det påhviler således anklagemyndigheden at sikre, at retten får lejlighed til på ny at tage stilling til fravigelsen inden hovedforhandlingen. Der skal i den forbindelse tages stilling til, om det fortsat er påkrævet – og ikke medfører væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af sigtedes forsvar – at undtage oplysningerne fra forsvarerens aktindsigt, eller om oplysningerne skal udleveres til forsvareren. Den fornyede prøvelse bør finde sted **senest 4 uger før hovedforhandlingen** for at undgå, at sagen skal udsættes, hvis forsvareren forinden hovedforhandlingen skal have tilstrækkelig mulighed for at sætte sig ind i materialet.

Ovenstående skyldes, at de enkelte hensyns vægt kan ændre sig under efterforskningen. For at sikre en retfærdig rettergang er det derfor vigtigt, at der foretages en fornyet prøvelse af spørgsmålet om undtagelse af materialet fra forsvarerens aktindsigt, når efterforskningen er afsluttet, og det er fastlagt, hvilke beviser der skal føres under hovedforhandlingen i retten.

I de situationer, hvor de sigtede er varetægtsfængslet, og der allerede er undtaget materiale efter retsplejelovens § 729 c, og én eller flere sigtede bliver udskilt af et større sagskompleks med henblik på at få deres sager afgjort som tilståelsessager, skal spørgsmålet indbringes for retten inden hovedforhandlingen i hver enkelt tilståelsessag.

Fra retspraksis kan bl.a. fremhæves Vestre Landsrets kendelse af 10. december 2012, der er trykt i U.2013.893V. Det fremgår bl.a. af kendelsen, at det er politiets ansvar at indbringe spørgsmålet for retten inden hovedforhandlingen med henblik på en fornyet vurdering af, om materialet fortsat skal være undtaget forsvarerens aktindsigt. Politiet havde i den konkrete sag ikke indbragt spørgsmålet for retten, ligesom der i processen var begået en række andre fejl, hvilket betød, at byrettens dom blev ophævet og sagen hjemvist til fornyet behandling.

Hvis hensynene, der begrundede undtagelse af materialet fra forsvarerens adgang til aktindsigt, ikke længere er til stede, er politiet forpligtet til af egen drift at udlevere materialet til forsvareren i god tid forud for hovedforhandlingen. Det samme gælder under en eventuel ankesag, hvor forpligtelsen til løbende at vurdere, om det fortsat er nødvendigt at undtage akter fra forsvarerens adgang til aktindsigt, også gælder. Det er derfor vigtigt, at politikredsen gør statsadvokaten opmærksom på, hvis der i sagen er undtaget materiale i medfør af retsplejelovens § 729 c.

3.2.1. Beskikkelse af advokat

Inden retten træffer afgørelse, skal der beskikkes en advokat for sigtede, og advokaten skal have lejlighed til at udtale sig, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 5. Advokaten beskikkes fra den særlige kreds af advokater, der antages af justitsministeren, jf. retsplejelovens § 729 c, stk. 6, og som i praksis kaldes ”tys-tys advokater”.

Advokaten skal underrettes om alle retsmøder, der afholdes med henblik på at opnå rettens kendelse om fravigelse af adgangen til aktindsigt.

Advokaten er berettiget til at overvære retsmøderne og gøre sig bekendt med det materiale, som politiet har tilvejebragt til brug for den sag, som sigtelsen angår, men de må i sagens natur ikke videregive oplysningerne til den sigtede, dennes forsvarer, bistandsadvokaten eller andre.

Efter afholdelse af retsmødet skal den beskikkede advokat ikke løbende orienteres om sagens udvikling mv.

3.2.2. Bistandsadvokat

Hvis der er eller måtte blive beskikket en bistandsadvokat i sagen – og materiale er eller måtte blive undtaget fra forsvarerens adgang til aktindsigt – er det vigtigt at være opmærksom på, at det som udgangspunkt også vil være nødvendigt at undtage materialet fra bistandsadvokatens adgang til aktindsigt, jf. retsplejelovens § 741 c, stk. 2, jf. § 729 c. Dette forudsætter dog, at undtagelse af materialet ikke giver anledning til væsentlige betænkeligheder for varetagelsen af bistandsadvokatens opgaver.

Det er i den forbindelse vigtigt, at være opmærksom på afledte sager, herunder sager der behandles af Den Uafhængige Politiklagemyndighed, hvor der også er beskikket en bistandsadvokat.

4. Jura

5. Straf og andre retsfølger

Overtræder en forsvarer et pålæg meddelt i medfør af retsplejelovens § 729 a, stk. 4, kan den pågældende straffes for overtrædelse af straffelovens § 157, jf. retsplejelovens § 129. Der henvises til betænkning 622/1971, s. 43

6. Efter dom

Hvis hensynene, der begrundede undtagelse af materialet fra forsvarerens adgang til aktindsigt, ikke længere er til stede efter byrettens dom under en eventuel ankesag, er politiet og anklagemyndigheden forpligtet til af egen drift at udlevere materialet til forsvareren i god tid forud for hovedforhandlingen. Det er derfor vigtigt, at politikredsen gør statsadvokaten opmærksom på, hvis der i sagen er undtaget materiale i medfør af retsplejelovens § 729 c.

7. Love og forarbejder

Retsplejeloven, herunder relevante ændringslove

- [Lovbekendtgørelse nr. 1298 af 7. november 2025](#)
- [Lov nr. 436 af 10. juni 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven \(Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet\)](#)
- [Lov nr. 215 af 31. marts 2004 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love \(Offentlighed i retsplejen\)](#)

Relevante forarbejder

- [Betænkning nr. 622/1971 om efterforskning af straffesager mv.](#)
- [Lovforslag nr. 243 af 8. juni 1978 om ændring af retsplejeloven mv.](#)
- [Lovforslag nr. 218 af 23. april 2003 om ændring af straffeloven og retsplejeloven \(Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet\)](#)
- [Lovforslag nr. 105 af 14. december 2016 om ændring af retsplejeloven, lov om fuldbyrdelse af straf m.v. og lov om elektroniske kommunikationsnet og tjenester \(Udeblivelsesdomme, forkyndelse og anvendelse af digital kommunikation i straffesager m.v.\)](#)
- [Lovforslag nr. 150 af 10. april 2024 om ændring af straffeloven, retsplejeloven og forskellige andre love \(Gennemførelse af dele af bandepakke IV\)](#)
- [Justitsministerens besvarelse af spørgsmål nr. 35 af 21. maj 2003 fra Folketingets Retsudvalg vedr. forslag til lov om ændring af straffeloven og retsplejeloven \(Bekæmpelse af rockerkriminalitet og anden organiseret kriminalitet\) – \(L218 – bilag 55\)](#)

Litteratur

- [Artikel om straffeprocessuelle initiativer mod rockerkriminalitet mv. af kontorchef Anne Kristine Axelsson og advokatfuldmægtig Lise Lauridsen – Juristen nr. 4-2004](#)
- [Jon Fridrik Kjølbro, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention for praktikere, 6. udgave, Djøf Forlag 2023](#)
- [Thomas Rørdam, Forsvareren, 1. udgave/1. oplag, Karnov Group Denmark A/S, København 2012](#)
- [Michael Kistrup m.fl., Straffeprocessen, 4. udgave, Karnov Group Denmark A/S, København 2023](#)